

scit, non esse nuptias arguendas, ad quarum conciliationem et ministerium et instrumentum pertinet a Deo instituta et benedicta sexuum cum voluptate commixtio; non potest de his diabolica germinare possessio, nec fructus earum reus est, apud eam maxime justitiam, quæ peccatum non imputat, nisi unde liberum est abstinere.»

AUGUSTINUS. Noli, obsecro, cum tali voluptate commixtionem conjugum in paradiso suspicari, qualem nunc facit libido, quæ non ad nutum voluntatis exurgit, quæ mentes etiam sanctorum, cohibenda quidem, sed tamen importuna sollicitat. Absit, ut a fidelibus et prudentibus talis voluptas paradisi, talis illa pax et felicitas cogitetur.

XL. JULIANUS. « Consideremus et tertium, quo benignitas tua in acquiescendi facilitate cernatur. » Neque parentes, in quantum parentes sunt invicem licite atque legitime ad procreandos filios conjugati, Apostolus arguit. « Expende quid dixeris, non argui ab Apostolo parentes, in quantum parentes sunt. Ideo ergo eos, in quantum parentes sunt, non posse diabolo fructificare, nec de his aliquid, in quantum parentes sunt, ad diabolum pertinere pronuntiat: filii autem in tantum pertinent ad parentes in quantum sunt: igitur nec rei, nec sub regno diaboli, nec arguendi a diabolo comprobantur. Ut enim hoc quod diximus, repetitione clarescat: In tantum sexuum conjunctio soboli participat, in quantum qui conjuges sunt, fiunt parentes; si autem aliquid inter se voluerint agere petulantius, vel per illicitos adulteriorum oberrare concubitus, hoc ad filios non potest attinere, qui de vi seminum, non de vitiorum obscenitate nascuntur. »

AUGUSTINUS. Jamne confiteris etiam inter conjuges esse posse petulantiam commixtionis? Ecce quod facit tua illa pulchra suscepta: hoc enim nisi cum ei ceditur non fit, quando ad petulantiam, quam tu quoque reprehendis,

etiam conjuges liberorum procreandorum causa copulatos, nulla necessitate serendæ prolis impellit: cujus tantus laudator esse voluisti, ut nemo credat quod etiam oppugnator esse audeas; quippe quam sic laudare non erubuisti, ut eam te liberet, nec puderet, etiam in paradisi beatitudine collocare.

XLI. JULIANUS. « Igitur ad nascentes generantium, non flagitia, sed semina pervehuntur: vim autem seminum Deus instituit, et sicut confiteri cogaris, benedixit. »

AUGUSTINUS. Semina Deus instituit: sed qui possunt in natura vitiata bonum ejus a malo ejus ita discernere, ut neque putent naturam malum esse, neque vitium naturam esse, ipsi possunt discernere quid horum duorum ad Deum creare pertineat, quid sanare. Sed hoc vos non potestis, quandiu Pelagiani, non catholici estis. Dic jam, rogo, dic jam, quomodo sit accipiendum, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XLII. JULIANUS. « Filii igitur nec tunc rei sunt, quando in eorum generatione peccant parentes: quia in tantum ad liberos suos pertinent, in quantum parentes sunt: igitur et tantum filii ad parentes pertinent, in quantum filii sunt. Naturæ quippe generantium constat germina communicare, non culpæ. Quod si ut ratio demonstrat, ita etiam Apostolum confirmare pronuntias; merito nos, eo docente, defendimus peccata parentum ad filios pertinere non posse: quandoquidem et Apostolus Spiritu sancto clarus, et nos instructi luce rationis, et tu pondere impugnatæ a te veritatis oppressus, communiter vereque fateamur, parentes in quantum parentes sunt, reos non esse; in tantum autem ad filios pertinere, in quantum parentes sunt: igitur filios in quantum filii sunt, id est,

¹ Forte in tantum.

antequam aliquid per voluntatem propriam operentur, reos esse non posse. »

AUGUSTINUS. Parentes quidem gignendo parentes sunt, et filii nascendo filii sunt : nec gignere autem, nec nasci malum est, quod pertinet ad institutionem Dei, et utrumque sine pudenda libidine posset in paradiso fieri, si nemo peccasset. Pudenda enim libido nisi aut peccato exorta, aut peccato vitiata esset, pudenda non esset ; et aut nulla esset omnino, et sine illa ita servirent genitalia membra gignentibus, ut manus serviunt operantibus ; aut ita esset subsequens voluntatem, ut nunquam posset sollicitare nolentem ; qualem nunc eam non esse, castitas docet, quæ tales motus ejus expugnat, et in conjugatis, ne vel inter se indecenter lasciviant, vel in adulteria prolabantur, et in quibusque continentibus, nec huic consentiendo, deji- ciantur. Ecce de qua trahitur originale peccatum : ecce per quam nasci noluit, qui venit, non suum ferre, sed nostrum auferre peccatum.

XLIII. JULIANUS. « Eant nunc, et omnia quidquid possunt Manichææ rationis moliantur ingenia, quam volunt longas patiantur cogitationum ærumnas : non arroganter, sed religiose polliceor, nunquam hanc instructuram posse quassari. »

AUGUSTINUS. Quam instructuram vocas, tibi ruina est, quæ te ita pressit, ut laudare cogeret quod expugnas : si tamen est in te qualiscumque castitas, quæ te faciat expugnare quod laudas.

LXIV. JULIANUS. « Qua igitur fronte subjungis : « Sed, Per unum hominem peccatum in mundum intravit, » et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertran- » siit, in quo omnes peccaverunt ¹ ? » quod interpretaris hoc modo, ut peccatum ab illo dicat Apostolus generatione

¹ Vide lib. 1 de Nuptiis, cap. 27. Rom. v, 12.

in posteros fuisse transmissum. Supra concesseras magistrum gentium nuptias, quibus Deus benedixerat, nihil accusare ; voluntatem ad peccandum in nascente non esse, parentes autem, in quantum parentes sunt, licite sibi legitimeque ad procreandos filios conjugari : et addis illico, quasi dormiens priora dixisses, crimen ad posteros generatione transmitti. Si enim in tantum generant, in quantum parentes sunt ; in quantum autem parentes sunt, licite sibi et legitime junguntur ; et hæc conjunctio ab Apostolo non improbat, quia a Deo non solum instituta, verum etiam benedicta est ; quo ore, qua lege, qua fronte, hanc generationem reatus causam, radicem criminum, servam diaboli, esse confirmas ? »

AUGUSTINUS. Jam nescio quoties hæc dicta sunt, eisque responsum est. Multiloquio tibi excitas caliginem, quæ te non permittit malitiam vitiorum a naturæ bonitate discernere : et usque ad odiosum fastidium eadem per eadem repetens, nondum dicis quomodo sit accipiendum, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XLV. JULIANUS. « Non ergo argui meretur ab Apostolo, et a diabolo possidetur ; a Deo instituitur, et criminum fons est ; a Deo postremo, ut confiteris, benedicatur, et a te frutex diabolicus accusatur. »

AUGUSTINUS. Nuptias benedixit Deus, non resistantem spiritui concupiscentiam carnis, quæ non fuit ante peccatum : peccatum autem, sicut nec illam concupiscentiam quæ resistit spiritui, non benedixit Deus. Nuptiæ porro, quas benedixit, si peccatum non fuisset admissum, quo natura vitiata est, aut sic uterentur genitalibus membris, quemadmodum aliis utimur, sine ulla libidine obedientibus voluntati ; aut pudenda ibi libido non esset, quoniam nunquam resisteret voluntati, qualis nunc utique non est : quod profecto etiam tu sentis, quando ab ea solli-

citante atque illiciente dissentis. Nuptiæ tamen, etiam nunc laudabiles sunt: quia neque instituunt hoc malum in hominibus, sed inveniunt; et eo malo bene utuntur intentione generandi, quamvis trahant inde qui generantur originale peccatum, propter quod sunt regenerandi.

XLVI. JULIANUS. « Quam mecum nihil egeris, litterarum omnium testatur eruditio: quam vero contra Apostolum nitaris, et contra Deum insanias, sententiarum tuarum pugna demonstrat. Sed ostenso jam, non posse hæc congiungi, quæ rerum natura dissociat; interrogemus et Apostolum, ne illius putetur inesse sensibus, quæ in tuis est sententiis probata barbaries. »

AUGUSTINUS. Dic jam nunc saltem, quod tantis anfractibus differebas.

XLVII. JULIANUS. « Audio itaque Paulum pronuntiantem, quia, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines » pertransiit, in quo omnes peccaverunt ¹. » Quod tu, non propter exemplum peccati, sed propter generationem dictum esse confirmas: nosque hæreticos vocas, qui id ad exempla referamus: illoque te juvari æstimas argumento ². Profecto si Apostolus imitationem, inquis, intelligi voluisset, non per unum hominem, sed per diabolum peccatum intrasse, et per omnes homines pertransisse dixisset. De diabolo quippe scriptum est: « Imitantur autem eum, » qui sunt ex parte ipsius ³. » Sed ideo per unum hominem dixit, a quo generatio utique hominum cœpit, ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatum. « At ego video Apostolum nihil quod ad infamationem generationis spectaret humanæ: nihil quod ad condemnationem innocentiae naturalis, nihil quod ad crimen divini operis, protulisse. »

¹ Rom. v, 12. — ² Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — ³ Sap. II, 25.

AUGUSTINUS. Diu dicis nihil, et cum hoc verbum repetere destiteris, dicturus es nihil. Quis enim non te rideat persuadere conantem, non pertinere ad generationem quod ait Apostolus: « Per unum hominem peccatum » intravit in mundum ¹; cum ipse homo non sit genitus ab aliquo, de quo cæteri gignerentur; sed pertinere dicitis ad exemplum, cum exemplum peccati, quod posteriores imitarentur, non intravit in mundum, nisi per eum qui nullum imitando peccavit. Primus namque peccavit. Hunc autem non Adam, sed diabolum esse, quis Christianus ignorat? Quid est ergo quod te libet, nisi et non tacere, et nihil dicere?

XLVIII. JULIANUS. « Denique id quod ipsa verba non indicaverant, tu colligere argumentatione conatus, subdis, quia si de imitatione loqueretur, diabolus commemorare debuerat; sed quia de generatione voluisset intelligi, hominem dicere maluisse, quam dæmonem: Interrogo ergo, quæ fuerit tibi hujus opinionis occasio: quid enim? negas tu hominum imitatione delinqui? Et licet res absoluta Scripturarum attestacione non egeat, tamen audi David: « Noli æmulari inter malignantes, » neque zelatus fueris facientes iniquitatem; ne æmulatus » fueris eum qui prosperatur in via sua ². » Deinde omnes Scripturæ Veteris Testamenti commonent Israël, ne ritum profanæ gentis imitetur. Quæ igitur necessitas id cogebat, ut Apostolus, si imitationem vellet intelligi, diabolus magis quam hominem nominaret, cum et hominum et diaboli nosset imitatione delinqui? Aut ergo tu proba, non posse hominum imitatione peccari; nec hoc in lege uspiam contineri, et sic assere suspicioni tuæ locum paratum; aut certe si manifestum est, nulla magis re quam imitatione vitiorum invaluisse peccata,

¹ Rom. v, 12. — ² Psal. xxxvi, 1.

grandi imperitia collegisti Apostolum de diabolo profecto dicturum fuisse, si imitationem voluisset intelligi.»

AUGUSTINUS. Nonne ante dixi nihil te esse dicturum, homo nihil loquendo loquacissime? Sunt quidem peccata imitationis in mundo, cum homines peccantium hominum exempla sectantur: non tamen per eos homines, quos quilibet imitantur, peccatum quod peccantes imitentur, intravit in mundum; sed per eum qui primus nullum imitando, peccavit: hic est diabolus, quem imitantur omnes qui sunt ex parte ipsius. Sic et peccatum, quod non imitando committitur, sed nascendo trahitur, per hunc intravit in mundum, qui primus hominem genuit. Nihil ergo dixisti, et non nisi ad quosdam decipiendos, quosdam fatigandos lectores, tacere noluisti.

XLIX. JULIANUS. « Quia ergo claret, imitationem maiorum hominum non solum consequenter, sed et necessario dici; hoc interim argumentum tuum jacere perspicuum est. Quod vero addis, de diabolo esse scriptum: « Imitantur eum qui sunt ex parte ipsius¹: » et ego assentior dictum esse prudenter ab eo, quicumque libri ipsius auctor est, sed tibi non prodest, quod scribuntur quidam diaboli imitatione peccare, nisi docueris non posse hominum imitatione delinqui. »

AUGUSTINUS. Non hic quæritur utrum hominum imitatione peccetur: quis enim nesciat, etiam hominum imitatione peccari? Sed quæritur, quale peccatum per unum hominem intravit in mundum; utrum quod imitando committeretur, an quod nascendo traheretur. Quia illud primum, id est, quod imitando committeretur, non nisi per eum intravit in mundum, qui primus neminem imitatus cæteris imitaturis peccandi introduxit exemplum, hoc est, diabolus: hoc autem alterum, id est, quod nas-

¹ Sap. II, 25.

cendo traheretur, non nisi per eum intravit in mundum, qui primus a nemine generatus, generandis cæteris originis ingessit initium; hic est Adam. De imitatione igitur Angelorum et hominum intellige te nihil ad causam pertinens dicere; sed tantum tacere noluisse. Disputamus enim, non de quocumque peccatore, qui quodcumque peccavit in mundo¹; sed de illo per quem peccatum intravit in mundum: ubi si quærat exemplum imitationis, diabolus invenitur, si contagium generationis Adam. Proinde, dicens Apostolus: « Per unum hominem peccatum intravit in mundum², » peccatum generationis intelligi voluit. Imitationi enim peccatum, non per unum hominem, sed per diabolum intravit in mundum.

L. JULIANUS. « Nam cum utrumque ex more dicatur, aliquando quod diabolum quis imitatus, invidet; aliquando quod hominem æmulatus, aut invidia, aut flagitiosorum³ sordibus oblinatur; hoc quoque imitationis nomen utrique possit convenire personæ, id est, et cum de homine, et cum de diabolo dicitur: tu perridicule ineptire voluisti, per imitationis intellectum Adam non potuisse monstrari. »

AUGUSTINUS. Numquid per quemcumque hominem, quem peccando alius imitatur, peccatum intravit in mundum? Dic, si potes, quid sit, « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, sive mors, sive peccatum, » sive potius cum morte peccatum. » Nam peccatum, cujus imitatione peccatur, non nisi per diabolum intravit in mundum, qui primus non imitando fecit, quod alii facerent imitando.

LI. JULIANUS. « Ad reliqua festinat oratio: sed pre-mendus adhuc locus est, ut divisionibus quam possumus

¹ Beda et Florus ad Rom. VI. — ² Rom. V, 12. — ³ Forte flagitiorum.

brevibus, lectori et intelligentia rei et memoria suggeratur. In omnibus quidem pene rebus homonymorum, quæ æquivoca appellamus, conditio reperitur. »

AUGUSTINUS. Promiseras te intelligentiam suggesturum esse lectori, et loqueris de homonymis et æquivocis : quomodo ergo te ipsi saltem Pelagiani intellecturi sunt, nisi prius ad scholas dialecticorum, ubicumque terrarum potuerint inveniri, propter hæc dicenda mittantur? An forte et categorias Aristotelis, ante quam tuos libros legant, eis exponens ipse lecturus es? Cur non et hoc facias, homo ingeniosissimus, quando quidem a deceptis miseris pasceres otiosus?

LII. JULIANUS. « Sed ut nunc nobis sermo de præsentibus sit, generatio proprie sexibus imputatur, imitatio autem semper animorum est. Hic ergo affectus animi, quod possibiliter voluerit imitantis, hominem pro diversitate causarum aut accusat, aut provehit : ita sit ut in bono et Deum, et Angelos, et Apostolos dicatur imitari : Deum, « Estote perfecti, sicut Pater vester perfectus » est¹ : » Angelos, « Fiat voluntas tua, sicut in coelo et » in terra² : » Apostolos, « Imitatores mei estote, sicut » et ego Christi³. » In malo vero imitatur diabolus, sicut dicitur, « Imitantur eum qui sunt ex parte ipsius⁴ : » imitantur homines, « Nolite esse tristes sicut hypocritæ, » exterminantes facies suas⁵ : » imitantur animalia, cum mandatur, « Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus » non est intellectus⁶. » His ergo verbis, tam adhortantibus quam deterrentibus, ostenditur imitationis affectus, qui utique si esse non posset, non indiceretur cavendus. »

AUGUSTINUS. Sed peccatum imitationis, id est, quod imitatione fieret, non intravit in mundum, nisi per eum,

¹ Matth. v, 48. — ² Id. vi, 10. — ³ I Cor. xii, 1. — ⁴ Sap. ii, 25. — ⁵ Matth. vi, 16. — ⁶ Psal. xxxi, 9.

qui ut imitatione peccaretur, sine imitatione peccavit : et non est Adam certe iste, sed diabolus. Qui enim dixit, intravit in mundum¹ ; initium peccati hujus ostendit : quod initium manifestum est, non esse factum per hominem, sed per diabolus ; si peccatum quod imitentur peccantes, velimus attendere. Restat igitur, ut peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum, non imitationi, sed generationi recte possit attribui. Agimus sane Deo gratias, quoniam contra vestrum locutus errorem, voluntatem bonam qua imitamur bonos, non viribus nostri liberi arbitrii, sed auxilio Dei esse tribuendam, velut coruscante tibi veritate confessus es : quandoquidem ut Angelos imitemur, non præsumendum a nobis, sed a Domino demonstrasti esse poscendum, sic exponens quod oramus et dicimus, « Fiat voluntas tua, sicut in coelo et » in terra². »

LIII. JULIANUS. « Sed ut imitationis vocabulum rebus diversis manifestum est communiter convenire ; ita generatio vere et proprie generantem substantiam indicat : non proprie autem, sed abusive studiis applicatur. Et tamen quia hic est jam usus loquendi, et quod indicarit agnoscitur, et proprietatibus præjudicium afferre non sinitur. Dicitur ergo diabolus generare peccantes, secundum quod Dominus in Evangelio : « Vos, ait, ex patre diabolo estis. » Quo sermone, eum dixit criminorum patrem, cujus malignitatem convincebantur imitari : et tamen in absoluto est intelligentia, quia per hoc nomen, videlicet, nec diabolo sexus, nec hominibus illis aëria sit ascripta substantia. Jam igitur quod confici hinc voluerimus appareat. Si proprie nunquam hominem homo judicaretur imitari, et Apostolus per Adam omnes peccasse dixisset : ego libere præscriberem usu Scripturarum esse Aposto-

¹ Rom. v, 12. — ² Matth. vi, 10. — ³ Joan. viii, 44.

lum vindicandum, ut quomodo Dominus diabolum dixerat patrem, qui substantia generare non poterat, ita Apostolus hominem scripsisset imitabilem, ne quid docuisse contra rationem perspicuam crederetur. »

AUGUSTINUS. Numquid Adam prior in peccato imitabilis fuit, ut merito per illum hoc peccati genus intrasse diceretur in mundum? Nonne diabolus prior imitabilis in peccato extitit? Per illum ergo intrasse in mundum peccatum, Apostolus diceret, si peccatum quod imitando alii facerent, eo loco vellet intelligi.

LIV. JULIANUS. « Nunc vero si colligam, quæ sunt in Evangelio abusive prolata, non sustinent. Multo magis apostolus Paulus nullam errori occasionem præbuit, qui nihil dixit improprium, si pronuntiavit, peccatorem primum hominem sequentibus peccantibus exemplum fuisse. »

AUGUSTINUS. Non ergo debuit isto duos proponere, unum ad peccatum, alterum ad justitiam, Adam scilicet, et Christum. Si enim primum peccatorem, propter peccatum quod imitati sunt cæteri, posuisset Adam; profecto primum justum, propter justitiam cæteris imitandum, non Christum poneret, sed Abel: primus quippe Abel, nullum hominum imitans, sed cæteris imitandus, justus fuit. Sciens autem quid loqueretur Apostolus, Adam posuit ad peccatum, Christum ad justitiam; quia illum noverat generationis, istum regenerationis auctorem.

LV. JULIANUS. Ac per hoc bardissime argumentatus es, quod si apostolus Paulus per imitationem transisse peccatum voluisset intelligi, diabolum magis, quam Adam nominasset: cum clareat, et hominis et diaboli malum non nisi imitatione transire potuisse. Verum disjecto quod tu extruxeras, non tam meis quam ipsius rationis manibus, quid nunc a nobis afferatur attende. »

AUGUSTINUS. Non te disjecisse quod struxeram, nec sanæ rationis, sed vanæ tuæ opinionis manus te frustra intulisse structuræ nostræ, utriusque nostrum verba qui legerint judicabunt.

LVI. JULIANUS. « Ostendit Apostolus non a se dictum esse peccatum generatione transisse, quando nominans hominem, adjecit unum; unus enim numeri principium est: et ille explicans per quem diceret intrasse peccatum, non solum eum nominavit, verum etiam numeravit: « Per unum, inquit, hominem peccatum in hunc mundum transiit! » Hic autem unus præbendæ imitationi sufficit, generationi implendæ non sufficit. Peccatum autem transiit; sed per unum. Manifestum est, imitationem hic, non generationem coargui, quæ nisi per duos fieri non potest. Aut igitur ostende, per Adam solum sine muliere generationem extitisse; nec hoc enim ab elegantia tui abhorret ingenii: aut certe quoniam vides generationem nisi per duos constare non posse, assentire vel sero, accusatum non esse per unum numerum opus duorum, « Per unum, inquit, hominem peccatum intravit in mundum: » qui dixit per unum, intelligi per duos noluit. Quid, rogo, quærebat inter hæc dogmata numerus, ut Apostolus tanta cura, non solum hominem, sed unum hominem nominaret? Verum apparet cautus augusti sermo consilii, qui revelante Spiritu sancto, temporum nostrorum præcavit et exarmavit errores: ne in infamationem quippe aliquid instituti a Deo conjugii vel benedictæ fecunditatis dixisse putaretur; cum causa posceret ut peccati replicaret exordia, per eum dixit numerum transisse peccatum, qui foetibus non poterat convenire. Et certe primi homines ambo deliquerant, qui ambo merito vocantur forma posteris fuisse peccati: cur non igitur Apostolus per duos ait transisse peccatum; quod et ad fidem